

Historie fotbalu na AG

**Připomenutí 130 let
od zisku prvního mistrovského titulu
v českých zemích
pro ČKF Kickers – fotbalový tým
Akademického gymnázia v Praze roku 1896**

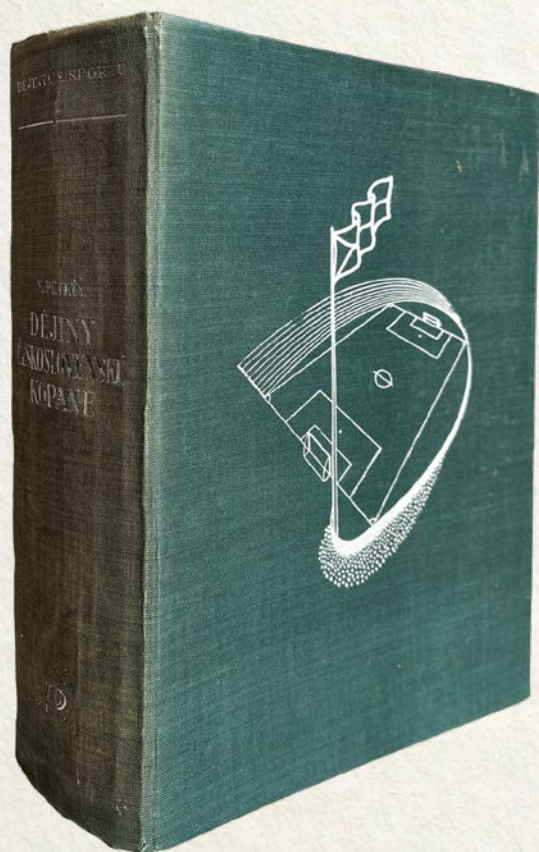

Hrdě. Po generace.
už 125 let

**Pravidelné domácí soutěže do 1. světové
války neexistovaly**, hrály se turnaje pohárového typu.

Prvním mistrem českých zemí se stal ČKF Kickers, fotbalový tým akademického gymnázia v Praze (1896).

Zdroj:

Karel Petrů: DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ KOPANĚ
Národní nakladatelství A. Pokorný v Praze, 1946

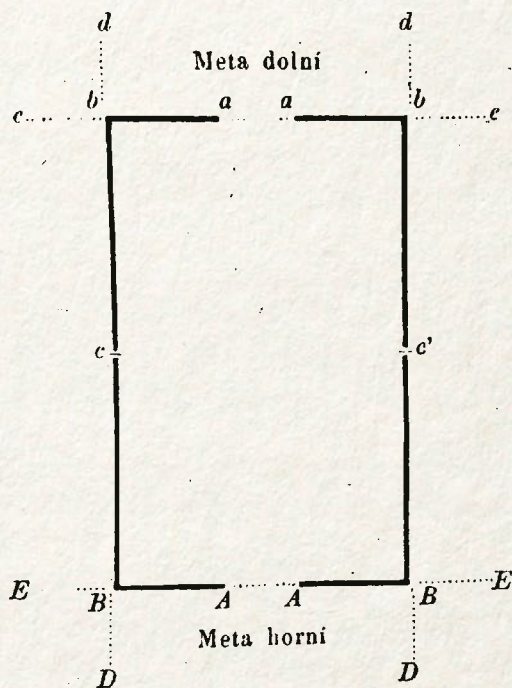
„Kopaná“ jednoduchá.

(Anglický „Football“.)

Pravidla.

1. Náradí: Míč nadutý či „balon“ veliký, zvláště k této hře upravený, gumový a koženým obalem opatřený. Míč nafouknouti možno rourkou gumovou, již jest opatřen, a kteráž se pak dobře podváže, by vzduch neucházel.

2. Místo: Hřiště = mičiště.

baab } Pomezí (meze) 75 m
BAAB } neb kroků;
AA, aa tyče pomezí bránu
 tvořící;
BB, bb rohy cvičiště;
Bcb, hranice 100 m neb
 kroků;
dbaabd } meta (dolní
DBAABD } meta (horní
dbe) meta zábraniční
DBE)
cc' středy hranic.

Hřiště vytkne se buď brázdami nebo kameny, holemi, deštníky a p. Šaty odložené nejlépe dáti do středu hranic, kdež zůstanou všem hráčům na očích. V každém případě nutno jest míti tyče pomezí, asi 3 m vysoké; není-li těchto po ruce, zarazíme tam hole.

3. Hra: Účelem hry jest obhájení mety domácí a dobytí mety nepřátelské.

Mety dobudeme, dokopneme-li míč mezi tyčemi pomezími, jež jaksi bránu tvoří, do území nepřátel.

Českou kopanou lze rozdělit na tři časová údobí. První hranicí je rok 1899. **Až do roku 1899 byla kopaná záležitostí jen několika desítek nadšenců.**

Teprve rok 1899, v němž došlo k utkání pražských footballistů s mužstvem vídeňským a berlínským a ke startu mužstva Oxfordu v Praze, přinesl kopané nutné zdokonalení a stále vzrůstající počet přívrženců.

1899—1918.

Od roku 1899 věnovaly pěstování kopané zvýšenou pozornost také naše časopisy, takže o české kopané ve století dvacátém je již pramenů dostatek, stejně jako o kopané před rokem 1899 je spolehlivých dokladů málo. Přes to kopaná zůstávala dlouho omezena jen na určitou část národa. Teprve

světová válka 1914—18 proměnila kopanou v hnutí téměř celonárodní.

S toho hlediska budou psány naše dějiny: O české kopané, hrané u nás v minulém století, bude jednáno podrobněji, aby pokud možno stávající nedostatek pramenů byl nahrazen. Při psaní dějin kopané ve století současném bude snaha spíše opačná: z četných pramenů zaznamenati události jen nejdůležitější, aby při přeměře fotbalových událostí četnými údaji nestalo se líčení její historie nepřehledným.

Protože však i tak pojednání o kopané doznalo značných rozměrů, bude nejprve jednáno o kopané jako celku a jen tam, kde podrobnější popis bude nutným pro charakteristiku poměrů — a to bude právě hlavně v prvopočátcích české kopané — bude podrobněji popsán osud jednotlivých mužstev, reprezentujících tehdy namnoze značnou část celé naší kopané.

Jakými míči hráli naši předkové?

Bylo již pověděno, že nebylo by správně natahovati historii kopané až do šerého dávnověku. Dnešní kopaná zrodila se skutečně teprve v minulém století.

Začínáme-li však zabývati se historií nejrozšířenější míčové hry, pěstované v našich krajích, nebude od místa pověděti si, jakých míčů naši před-

kové používali při svých hrách, jež se ovšem dnešní kopané podobaly jen málo.

Veleslavín ve svém Nomenclatoru Quadrilinguis zná dva druhy míče: „selský míč“ a „nadutý míč kožený“.

F. Kraphi v díle „Index locuplex“ tento nadutý míč kožený nazývá „Ballonem“ a praví o něm, že má „cížpek větrný, skrze který se ballon naplňuje“.

Komenský ve svém slavném „Orbis pictus“ v oddílu „Hra na míč“ praví v závěru:

„Balon nadutý větrem skrze klapku, pod širým nebem pěstí se zaráží.“

Protože pak před tím zmínku o „hře na míč pletenkou“ zakončil Komenský poznámkou, že „... to je zábava šlechtická k ohýbání těla“, a obraz tu předvádí hru pod střechem, dá se usuzovati, že ono „pěstí zarážení pod širým nebem“ bylo spíše zábavou lidovou.

Drescelius ve „Škole křížové“ z roku 1635 zná „nadutý balon“ a pak „Balon plný větru, čím jej mocněji k zemi srážíš, tím výš vzhůru vyskočí“.

Jestliže tedy mezi hrami našich předků a dnešní kopanou je značný rozdíl, mezi míči tak veliký rozdíl není.

studentstvo středních škol

z kterého se též od roku 1890 vyvinula soukromá mužstva, až konečně i klubová mužstva. Že vývin ten nešel rychleji ku předu, toho vinou hlavně byla nechuf, jež sejevila proti hře té se strany škol, které teprve později hru dovolovati neb trpěti počaly.

Od roku 1892 setkáváme se již se zápasy Akademického gymnasia proti Křemeneckému, Malostranskému atd.

V tu dobu pražský veslařský klub ‚Regatta‘ hrál kopanou již tak dokonale, že sloužilo mnohému hráči za školu v kopané dívání se na zápasy tohoto spolku.“

O kopané v Praze 1891

nalézáme potvrzení v berlínském časopisu „Spiel und Sport“, ve kterém v 46. čísle ze 16. listopadu je otištěn článek K. H. Dá se důvodně předpokládati, že jsou to začáteční písmena neúnavného prvního mezinárodního tajemníka pražské Slavie a jednoho z prvních a vynikajících našich footballistů, Karla Hammera, později odborového přednosty, dr. tech. věd inž. K. Hammera. Článek ten v překladu zní:

„České školy v Praze pěstují čile všechny možné sporty. Tři až čtyřleté pěstění učinilo ze studentů hotové sportovce, zejména v kopané. V tomto i minulém roce zejména Akademické gymnasium známo svojí znamenitou souhrou. Nyní není o něm slyšeti, ale doufáme, že je brzy uvidíme zase v činnosti. Má za sebou celou řadu vyhraných zápasů.

Na druhém místě stojí malostranská reálka, dále gymnasia v Křemencově a Žitné ulici, smíchovská reálka atd.“

Článek tento tedy v roce 1895 dosvědčuje nejméně čtyřleté pěstování kopané, tedy až do roku 1891.

„Kopaná“ jednoduchá.

Podtitulek uvádí v závorce: (Anglický „Football“). A přesné znění těchto prvních českých fotbalových pravidel — zřejmě původu daleko staršího — pravi:

1. **Nářadí:** Míč nadutý či „balon“ veliký, zvláště k této hře upravený, gumový a koženým obalem opatřený. Míč nafouknouti možno rourkou gumovou, již jest opatřen, a kteráž se pak dobře podváže, by vzduch neucházel.
2. **Hřiště** = mičiště. Hřiště vytkne se buď brázdami nebo kameny, holemi, deštníky a p. Šaty odložené nejlépe dáti do středu hranic, kdež zůstanou všem hráčům na očích. V každém případě nutno jest míti tyče pomezni, asi 3 m vysoké, není-li těchto po ruce, zarazíme tam hole.
3. **Hra:** Účelem hry jest obhájení mety domácí a dobytí mety nepřátelské. Mety dobudeme, dokopneme-li míč mezi tyčemi pomezni, jež jaksi bránu tvoří, do území nepřátel.

Hraje-li se o přebor, volí každá strana jednoho soudce, a tito dva volí třetího za vrchníka. Napřed ustanoví se čas (30, 40, 60 minut), jak dlouho má se hráti. Po uplynutí poloviny času stanoveného (tedy 15, 20, 30 minut) jest dovoleno, aby strany mety své si vyměnily, žádá-li toho jeden náčelník, druhá strana za to obdrží první kopnutí s místa.

Hra začíná se uprostřed hřiště, kam se míč položí, a kopem s místa do hry se dostane.

4. **Hráči:** Účastníci hry rozdělí se nějakým způsobem, nejlépe „hřebím“ ve dva tábory (dvě strany). Každá z obou stran má svého náčelníka (vůdce), kterého všichni musí býti poslušni, on řídí hru a dává pozor, aby nepřátelé nedopouštěli se chyb na úkor jeho strany.

Náčelníci mezi sebou rozhodnou „hřebím“, kterému přísluší volba mety a kterému hru započítí.

Strážci mety, hraničáři a harcovníci.

Hlavní věcí po těchto přípravách jest rozestavení hráčů. Ty rozestaví náčelníci takto: Nejspolehlivější tři, kteří dobře míč do dálky kopati doveudou, ustanoví za „strážce mety“; úlohou jejich jest sledovati ustavičně hru, nevzdalovati se od mety daleko, by vždy připraveni byli útok nepřátelský odraziti. Oni tvoří druhou zálohu.

Do první zálohy ustanoví se hráči, kteří umějí dobře běhati a též v kopání se vyznají. Oni mají na starosti zadržeti a odkopávati míč, aby se nedostal přes hranice, a hnáti jej zpět k nepřátelskému území. Ti se nazývají „hraničáři“. Počet jich řídí se dle množství účastníků hry a dle velikosti hřiště. V každém případě nutno nejméně 3 neb 4 hráčů, by se celá polovice hřiště obsadila jen poněkud.

Ostatní hráči postaví se v řad rozestouplý a tvoří šik útočný, zoveme je „útočníky“ nebo „harcovníky“.

Hlavní péčí těchto jest, zadržovati a odkopávati míč a brániti nepřátelům v postupu proti metě domácí, z té příčiny jest jejich povinností ustavičně poblíž míče býti a s ním zároveň ustupovati neb postupovati.

Aby se účastníci hry rozeznati mohli, jest nutno je nějakým způsobem označiti, k. p. jedni svléknou kabáty, nebo jedni nosí čepice, druzí klobouky a p.

Hra počne se kopnutím míče s místa. Míč položí se do středu hřiště, a náčelník nebo ten, koho náčelník jmenuje, rozběhne se asi třemi kroky a míč kopne ze spodu proti nepřátelům, kteří ve vzdálenosti 10 kroků mají rozeštavené své harcovníky; tito zároveň se rozběhnou proti míči, by ho tělem zadrželi anebo jej odkopli zpět, a tak lítá míč sem i tam.

Pravidla hry.

1. Na každém hráči se žádá:

a) Bezvýjimečná poslušnost náčelníka, nebo jen ta strana vyhrátí může, která vyniká lepší kázní.

b) Každý hraj ve prospěch celku, t. j. své strany a ne pro sebe, neboť sama dovednost jednotlivce není straně prospěšna, jest-li že se nespojí v souhrn se všemi.

c) Zachovávání pravidel hry. Byla-li někým učiněna chyba, má náčelník strany nepřátelské právo hru zastaviti a žádati, by se míč položil na místo, kde se chyba stala, a odtud by se kopnutím dostal do hry. Učiní-li se chyba tatáž po druhé, má náčelník strany nepřátelské právo žádati volný kop z místa, kde se chyba stala. Při kopu tom nesmí mu nikdo překážeti.

d) Slušné chování k nepřátelům. Zadržování, strkání, tlučení, nastavování nohou nebo kopání nepřátel přísně se zapovídá. Podobně válení se po zemi též se netrpí. Kdo by, opětně byv napomenut, slušného chování nedbal, budiž ze hry vyloučen.

2. Míč se nesmí bráti do rukou ze země. Rukama smí se hráč dotknouti míče jen tehdy, chytne-li jej přímo v letu (dřív než dopadl na zem).

3. Hlavou, tělem, lokty smí se míč zadržeti i odraziti, rukama jen zadržeti, avšak tlouci se nesmí.

4. Míč se „honí“ (žene) ku předu, t. j. kutálí po zemi, nebo se kope. Kopnutí děje se rozběhem, je-li míč na místě, nebo žene-li se míč ku předu, a provede se špičkou nohy ze spoda tak, aby letěl míč nahoru do dálky.

Míč se „žene“ (honí), jsme-li od nepřátel daleko, abychom se jim přiblížili a boj na jejich území přenesli; děje pak se to tím, že nohama míč ustavičně po zemi před sebou postrkujeme.

5. Je-li hráč „mimo hru“, nesmí míč ani kopnouti ani honiti, neb nepřátelům ve hře překážeti.

6. Hráč jest „mimo hru“ není-li za míčem, t. j. nenalézá-li se míč mezi hráčem a metou nepřátel.

7. Hráč přestane být „mimo“, jestliže dotknul se míče někdo z nepřátel před ním, t. j. mezi ním a metou nepřátel, aneb jestliže některý jeho spoluhráč, který míč před něho vehnal aneb kopnul, zároveň sám přeběhne před něho aneb dotkne-li se před ním některý ze spoluhráčů míče.

8. Dostane-li se míč přes hranice, musí se vkopnouti do hřiště s místa, kde přelétl přes hranici, a to hráčem, který nejdříve dotkl se míče. Před tím utvoří „harcovníci“ (obou stran) ulici, do níž musí se vkopnouti míč a hra pokračuje.

9. Vletí-li míč do mety nepřátelské mimo bránu, vkopne jej do hřiště některý hráč stará' ohrožené z pomezí, kudy vlétnul do mety, zase zpět. Nepřátelská strana postaví své harcovníky jako při počátku hry na 10 kroků od míče.

10. Vletí-li míč do mety pohraniční, dostane se míč do hry, jak vyloženo v odstavci 9.

11. Meta jest dobytá, prolétne-li kopnutý míč mezi tyčemi pomezními čili t. zv. „brankou“.

12. Hráči ustanoví si, kolik bodů má se počítati za dobytou metu, a mají-li se počítati body za míč kopnutý přes pomezí do mety neb do mety zahraniční. K. p. za dobytou metu 10 bodů, vletí-li míč do mety vůbec 2 body, vletí-li do mety pohraniční 1 bod.“

Kromě velmi zajímavého dokladu o tom, jak bylo původně dovoleno používatí rukou i v kopané associační, Klenkův překlad podává i jasný obraz o tom,

jak vznikl pojem fotbalové „branky“.

Ke Klenkově překladu připojen je totiž ještě plánek, vysvětlující pojem „met“. Z něho jasně vidíme, že v kopané skutečně z počátku byly dvě branky, t. j. dva vchody či lépe snad ještě: východy, jimiž se mělo s míčem projítí do zázemí za nimi jako skutečnými brankami.

Pozoruhodné jsou zajisté i udány míry: „*tyče pomezní, jež jaksí bránu tvoří*“, měly být vysoké tři metry a zřejmě tedy neznaly pozdějšího hořenního brankového břevna, šířka hřiště byla udána na 75 metrů nebo kroků a jeho délka na 100 metrů nebo kroků.

Z ustanovení, že „*šaty odložené nejlépe dáti do středu hranic*“ vysvítá, že šlo v počátcích o hru, neznající dnešního dokonalého dresování hráčů, což ještě podrobněji prokazuje doporučení, aby z mužstev k lepšímu rczeznání jeno si vzalo čepice, druhé klobouky atp.

Tyto a jiné podrobnosti jsou i cenným českým dokladem o vývoji kopané v jejich počátcích v samotné Anglii.

Je-li nám známo, že hra rukou byla v Anglii dovolena pouze brankáři již od roku 1871, je jasno, že Klenkovi sloužila k překladu buď nějaká pravidla starší nebo nikoliv jednotná pravidla anglické associační kopané. Ale ovšem i tak jeho překlad nutno pokládati za velký přínos pro rozvoj naší kopané, protože širší veřejnost zřejmě vůbec kopanou ještě neznala.

Průkopníci z Akademického gymnasia.

O kopané pěstované středoškoláky v roce 1893 je z tohoto roku přesných zpráv málo. Nejčilejšími footballisty mohlo se pochlubit gymnasium v Křemencově ulici (nedávno tam přesídlivší z ulice Spálené) a pak gymnasium akademické, jak nám to dosvědčuje malá knížečka zápisů, výstřižků a (bohužel již značně vybledlých) fotografií, psaná a pořádaná agilním „akademickým Karlem *Hammerem* a dochovaná péčí znamenitého atleta-chodce z prvního desetiletí tohoto století Jaroslava *Hegera*. Na jeho titulním listě jsou uvedena tři jména:

1893.

ČESKÝ KROUŽEK FOOTBALLISTICKÝ.

*

1894.

Kickers

(bývalý Football. Kroužek Akademického Gymnasia).

*

1896.

ČESKÉHO SCULLING CERCLU.

Footballistický odbor

Tato knížečka, sestavená pravděpodobně až roku 1896, je dokladem, že mužstvo Akademického gymnasia vystupovalo už v roce 1893 jako samo-

statný „kroužek footballistický“ a později, jak o tom bude ještě podrobněji psáno, tvořilo jádro jednak mužstva „Kickers“, ještě později, když na studenty dolehl zákaz kopané, footballový odbor Č. Sculling Cerclu. Jiných svědectví o kopané v roce 1893 nemá bohužel ani tento vzácný dokument.

O prvních počátcích kopané v Praze

napsal J. Rössler-Ořovský své vzpomínky do jubilejní ročenky Českého fotbalového Svazu, vydané v roce 1931. I když vzpomínky ty postrádají přesných dat, pro své živé líčení si zasluhují, aby byly zaznamenány:

„Většina hochů hrála ‚na černo‘ a ježto zapovězené ovoce nejlépe chutná, byl do našich řad nával. Každý krejcar se uspořil, aby bylo na míč, na boty, na dress. Bylo dojemné, jak hoši, mající od rodičů průměrně jeden nebo dva zlaté měsíčně „kapesného“, skládali peníz ten na fotbalový sport. Sestry a milosrdné maminky ušily dress, celý kroužek dvaceti hochů měl jedenáct párů kopacích bot, reserva hrála obyčejně v perkách nebo ve šněrkách.

Každý kroužek měl jednoho nebo více mecenášů, kteří z nejhorší nouze pomáhali.

Primáni a sekundáni mívali goal z kabátů, zimníků nebo z cihel. Později pořízeny ze sloupků „opravdivé“ goaly, které se bezprostředně přede hrou zatloukaly. Když pak páni kvartáni a oktáváni měli i drát kolem hřiště, kolíky, vlajky i bílé linie, to byl již učiněný komfort. Pak již ke každému mužstvu přináležel bodrý muž, který branky přinesl, zarazil, hřiště okolíkoval, pamáhal a za 12 zlatých měsíčně dělal klubového sluhu. Jeho funkce často pozůstávala z výkonů policejně-technických, jako odhánění uličníky rušící hru atd.

Bývaly tehdy roztomilé poměry. Jakmile zamrzla řeka, táhli na př. Vyšehradáci, Podoláci nebo Bráničtí přes řeku na Smíchovány, Zlichovány nebo košířské kluby. Sváděny bitvy sněhovými kulemi, nebylo-li sněhu, kamením, ano i praky a katapulty. Nebylo právě radno ocnouti se mezi práčaty obou táborů na Královské Louce. Jednou se stalo, že Podoláci vy-

trhali goaly a utekli přes řeku. Honba za nimi, až pak podolský Martineček zprostředkoval a Podoláci musili branky vrátiti."

Středoškoláci, nejčilejší pěstitelé pražské kopané 1894.

Dosti čile byla pěstována v tomto roce kopaná na středních školách. Kromě nejčilejšího gymnasia akademického, o jehož činnosti se také zachovalo nejvíce svědectví, J. Rössler-Ořovský ve vzpomínkách, časově ovšem neohraničených, vypráví

o mužstvu Malostranského gymnasia:

„Organisoval a vedl je mediciny studující Freja, který později v „řečnické“ a pak i „sportovní“ Slavii zavedl železnou disciplinu a pořádek, a vlastně byl zakladatelem tohoto klubu. MUDr. Hausman šel v jeho šlépějích.“

Z gymnasia v Křemencové ulici

vyšli četní, později známí hráči, kteří byli nejprve členy „Kickers“, později pak Slavie. Tak Antonín Pressler, Benetka, Heinz, Horáček, Semanský, Strádal.

Akademické gymnasium

tvořilo základ kroužku „Kickers“. Ve vzpomínkách J. Rösslera-Ořovského o tomto kroužku čteme:

„Vedl je a organisoval Emil Rychlík, známý sportovec, krasobruslař, veslař a footballista. Obětoval čas i peníze a projevil smysl pro organizaci i národní disciplinu. Zasloužil se velice o získání studentstva pro sport a měl na ně velký vliv.“

Také Steinhilber se o Kickers velmi zasloužil, jsa sám jedním z tehdejších hráčů a theoretiků footballu.“

Akademičtí gymnasisté hráli v roce 1894 většinou však ještě pod jménem svého ústavu a k šíření svého zamilovaného sportu užívali i pozvánek. Péči pana nakladatele Pyšvejece dochovala se jedna z nich:

Tato pozvánka měla, jak vidno, velikost pohlednice a je dokladem, jak nadšení průkopníků kopané (jejím odesilatelem je jeden z hráčů), tak i známého ušlechtilého poslání sportu — spojovati všechny společenské třídy a stavy. Vždyť v letech devadesátých titul šlechtický ještě mnoho znamenal!

Na druhé straně této pozvánky čteme poznámky, psané inkoustem, pravděpodobně panem Formanem:

„Při tomto zápase pozorovali jsme onen pořádek, disciplínu a podřizování se. Tu a tam bylo lze viděti rozjaření, povstale shluknutím, které ale okamžitě postřehnuto a napravováno bylo. S jakou elegancí si naši mládenci počínali!“

Výsledek 1 : 0 platil jako — nerozhodný.

„Zápas nevedl k žádnému výsledku, neboť ne tři, nýbrž jen jednu branku dobyli akademičtí gymnasisté, která i pochybná byla.“

Z toho vyplývá, že zápas byl ‚smluven na tři branky‘, t. j., že vítězem mělo býti mužstvo, které docílí tři branek, jinak že zápas bude pokládán za nerozhodný. Dosvědčuje nám to i popis odvetného zápasu, který byl po tomto

‚nerozhodném‘ prvním zápase ujednán a o kterém přinesl ‚Sportovní Obzor‘ referát, v němž se dovidáme také jiné zajímavější věci.

Kopaná v roce 1894 s 15 „závodníky“.

Referát „Sportovního Obzoru“ o tomto odvetném utkání totiž zní:

„Footballistický Match. Dne 6. května odbýván byl footballistický match mezi žáky Akademického a Malostranského gymnasia. Podmínky byly stanoveny: Vítězem bude ta strana, která tři branky prorazí. Strana zvítězivší obdrží pak skvostný football. Na každé straně budiž 15 závodníků.

Zápas započal o 2. hod. odp. na Letné. Počet zápasníků byl značný, leč místo zápasu bylo malé. Rázem druhé hodiny bylo dáno znamení k zápasu. Obě strany držely v počátku systematické seřadění, avšak později se tak nedělo. Žáci Akademického gymnasia byli co do vyspělosti poněkud v nevýhodě, neboť malostranští jsou vyvinutí hoši, kdežto mezi jejich soupeři viděli jsme i malé hošíky. Tito však, co do cviku, hnaní, brání a ofensivy — znamenitě vynikali.

Footballoví „zápasníci“.

O tom, že kopaná v roce 1894 v Praze byla pěstována ještě v počátcích svého vývoje a její pravidla že nesouhlasila zcela s pravidly kopané dnešní, dosvědčují nám referáty o zápasech, hraných na začátku července 1894, které lze čísti ve „Sportovním Obzoru“ z 20. července:

„Footballistický match mezi Akademickým a Malostranským gymnasiem konán 3. t. m. v úterý o 5. hod. na Královské louce. Staroměstí dostavili se v plném počtu, kdežto z malostranských se několik dalo zastrašiti nepohodou. O 5. hod. začalo se hráti se zmenšeným počtem zápasníků, během matche spustil se prudký liják, jenž učinil terrain ke kopané naprosto nezpůsobilým. Přes to však pokračováno až do 6. hod., kdy — po oboustranném dohodnutí — přerušen zápas, jenž skončil se vítězstvím staroměstských.

Pokračování stanoveno na druhý den na 4. hod. Avšak k žádosti Malostranských začato znova. Doba zápasu určena na 2 hodiny. Začato teprve ve 4 hodiny 35 minut, neboť malostranští museli čekat na svoje mužstvo, které se pomalu scházelo.

Boj byl velice prudký, obě strany byly si skoro rovny, malostranští vynikli sice tělesnou silou, avšak co do výcviku, kázně, klidu, elegance a rozhledu ve hře osvědčili akademičtí úplnou převahu, takže i druhý den vyšli z boje jako vítězové.

Jest naší povinností vysloviti své uznání mladým zápasníkům obou stran bez rozdílu, zejména jest zmíniti se o těchto zápasnících z Malé Strany: Protivínském, Koštovi, Risplerovi, z akademického uvádíme na prvním místě Rohlíka, jemuž statně po boku stáli Sommr a Kožich. Tito zápasníci spojují v sobě všechny ony možnosti, jež jsou charakteristickou známkou hry akademických. Jako znamenitá záloha osvědčili se Král ryt. z Dobré Vody a Müller.

To, co jsme při úterním a středovém zápase viděli, nás utvrzuje v přesvědčení našem, že v těchto mladých borcích nám uzrají statní pěstitele sportu footballistického. Aby se naše naděje splnily, voláme Na Zdar!"

Chvála míče.

„Míči zakoupenému u fy. Švagrovského sluší vzdání plnou chválu, osvědčil se výtečně ve strašném lijáku, jímž terrain proměněn v jedinou bažinu, neboť zachoval úplně svoji pružnost, což jsme u jiných míčů vždy nepozorovali. Z těchto důvodů lze míče zmíněné firmy všem přátelům tohoto sportu co nejvřeleji doporučiti.“

Pozdě, ale za to dvojnásobně.

Jestliže na tento referát byli přátelé kopané v roce 1894 nuceni čekatí přes dva týdny, byli za to odškodněni ještě referátem — druhým, který hned v uvedeném čísle S. O. následuje. Pro charakteristiku poměrů budiž uveden i ten:

„Druhá zpráva. Dne 4. července ve středu odbýván byl match mezi 11 žáky vyššího malo.-ranského reálného gymnasia a 11 žáky vyššího akademického na Královské Louce. Zápas byl pokračováním matche z předešlého dne 3., kdy hráči při největší bouři a dešti přes hodinu v lehkém dresu kopali.

V celku vyšli ze zápasu akademičtí třemi brankami vítězi. Přes nepříznivé počasí bylo dosti obecenstva, které se zájmem sledovalo výkony borců. Match trval 2 hodiny a téměř po celou tu dobu veškeren boj soustředěn byl u branky malostranských. Pěkným slohem a secvičeností celku vynikali staroměstí, rovněž pochvalné zmínky zasluhují jejich sokové. Zde ukázal se u žáků gymnasia akademického výsledek neobyčejně pilného trainingu, trainingu to vedeného v mezích nejpřísnějších pravidel, kdežto u malostranských bylo viděti, že training jejich polovičatý a, jak jsme se dověděli, od času matche s nižším akad. gymnasiem, úplně zanedbaný. Ovšem malostranským vadil neúplný dres, avšak takovým hnaním, braním a podáváním jako žáci akademického malostranští nevynikli, nýbrž užívali jen dlouhých kopů, což jim velice škodilo a byl-li míč hnán od nich, dostal se ke kryčům (half backs), nejvýše k zálohám (backs), načež jim míč vzat, proto omezili se jen na vydatnou defenzivu.

S potěšením sledovati dlužno ruch mezi mládeží a jest si přáti, aby všichni cvičili tak, jako žáci akademického gymnasia, jak nižšího, tak vyššího, neboť jsme viděli mnohé, mladé hráče, avšak hra jejich byla praobyčejnou hračkou a proto voláme, aby všichni vzali si na příklad ze staroměstských, kteří drží pro letošní rok první místo mezi mládeží, místo dvěma matchi vybojované. Na Zdar!“

Podrobné svědectví o kopané pražských středoškoláků 1894

otiskl v roce 1906 ve „Sportu a hrách“ jeden z nejčilejších průkopníků středoškolské kopané V. K. rytíř Král z Dobré Vody. V průvodním dopise, který při té příležitosti V. Henrymu-Heinzovi poslal, označuje jako den založení prvního kroužku footballového 11. února 1894. Z dochovaného zápisníku Hammerova však víme, že je to datum založení už druhého kroužku, později slavných

Kickers, před nimiž v roce 1893 měli akademičtí gymnasté už svůj „Český Kroužek Footballistický“.

Jinak je však Králově svědectví velmi zajímavé a pro poměry v začátcích naší kopané tak charakteristické, že je zde uvádíme celé. Jsou to zápisky psané na způsob deníku a Král, žák akademického gymnasia, v nich zaznamenává:

11. února: Podnět ku sbírání na míč dal V. Král, ku tělocvikovi Helfert Zdeněk.

Návrhy tyto rychle se ujaly a i příspěvky čteně se scházely, tak že ustanoveno bylo, aby se přikročilo k volbě předsedy, pokladníka, cvičitele, náčelníka. Cvičitel obdržel za úkol pečovat o tělocvik, náčelník o kopání míče a sport vůbec, jaký se bude v kroužku pěstovat. Dne 11. 2. vykonala se volba a sice dopoledne. Hlasovalo celkem 9 pánů. 1 scházel, t. j. pan Hrabě.

1. s c h ů z e d n e 11./2. o d p o l e d n e. Přítomni: Volf, Steinhilber, Štika, Král, Hammer K., Hammer Z.

Otevřeny byly hlasovací listky a výsledek shledán tento: Předseda: Helfert 2 hlasy, Vejvoda 2 hlasy, Král 4 hlasy, Hammer K. 1 hlas. Zvolen Král většinou 2 hlasů. — Pokladník: Helfert 2 hlasy, Hammer K. 1 hlas, Král 6 hlasů. Zvolen Král většinou 4 hlasů. — Cvičitel: Král 1 hlas, Volf 7 hlasů. Zvolen Volf většinou 6 hlasy. — Náčelník: Volf 1 hlas, Vejvoda 2 hlasy, Král 1 hlas, Hammer K. 5 hlasů. Zvolen Hammer K. většinou 3 hlasů.

Při čemž schváleny tyto návrhy:

1. Usneseno, aby volba funkcionářů — mimo pokladníka — konala se každý měsíc.

2. Usneseno, že vypůjčí-li se kdo z fondu peníze, dá za 1 týden z jistiny 10 kr. 1 kr. úroku.

3. Usneseno, že předseda má 2 hlasy.

4. Usneseno, že účastní-li se host cvičení, platí 2 kr. ve prospěch fondu.

5. Usneseno, aby každý funkcionář vedl si deník.

6. Usneseno, že nepřijde-li člen bez omluvy na cvičení, platí 1 kr. do fondu.

Kapitán má hvězdu dvojitou.

13. ú n o r a : Ustanoveny ke hře čapky a sice červené s bílou hvězdou a modré s bílou hvězdou. Hráči mají plné hvězdy. Náčelník uprostřed bílé s červenou.

Jak se sháněl míč.

24. b ř e z n a : Ustanoveno č. 7 pro zakoupení míče dávatí do fondu každou neděli 5 kr.

14. b ř e z n a : Vypůjčen byl od p. Jindřicha kopací míč a bylo jím cvičeno.

Pan ředitel kopanou dovoluje.

15. b ř e z n a : Dovoleno bylo od p. ředitele kopati míč.

Zajiček J. vystoupil z kroužku. Dosud jsou přihlášení: Volf, Rektoris, Vejvoda, Steinhilber, Hammer K., Hammer Zd., Král, Raban, Hrabě, Helfert, Štika, Hryz, Ženišek, Heller, Mudroch, celkem 15.

Objednán míč od p. Švagrovského. Týž objednal jej z Anglie.

Objednány tyče a to 10 kulatých a dvě hranaté za 2 zl.

30. března: Koupen byl míč od p. Švagrovského a hustilka za 8 zl.
10. dubna: Vypovězen byl Malé Straně zápas, který byl přijat.
Vyzvání znělo: Podmínky zápasu. — Otázky. — Jména závodících.

Čtyři řady — 15 hráčů.

16. dubna: Přihlásil se Hyngst a Urbánek st. Objednány čapky bílé na závody. Za cenu naše strana ustanovila míč kopací.

Bylo se u p. dr. Podlipného, by nám zapůjčeno bylo místo v neděli, což také svolil.

Radhouzký vyloučen. Tudiž do dneška jsou tito: Volf, Rectoris, Vejvoda, Steinhilber, Hammer K., Hammer Zd., Král, Raban, Zahrádka, Zeyer, Heller, Štika, Hryz, Ženišek, Mudroch, Urbánek ml., Urbánek st., Nedvěd, celkem 20.

Závoditi budou tito: V brance Ženišek, I. řada Král — Heler, II. řada Urbánek st. — Urbánek ml. — Mudroch, III. řada Rectoris — Raban — Hryz — Hammer Zd. — IV. řada Zahrádka — Hammer K. — Volf — Steinhilber — Nedvěd. Celkem 15.

Jak se vyjednával zápas roku 1894:

17./4. Vyzvání a podmínky, které jsme reálce Malostr. poslali, byly tyto:
Ritus český:

Hra počne ve středu O. A sice vykopne míč ta strana, která bude vylosována. Vypadne-li míč za obdélník ABDE, tu přestane hra, až míč donese se opět na hranici. A sice vypadne-li míč z obdélníka ABCF, kope jej strana I., vypadne-li z CDEF, kope jej strana II. Míč položí se totiž na hranici a musí se kopati směrem na branku protivné strany.

Dotkne-li se někdo rukou míče, kope se znovu, a sice ta strana, která se míče dotkla, a to kope ze svého rohu. Výhry počítají se toliko, padne-li míč skrze branku, tedy ne mety.

Račte nám zodpověděti:

1. Kolik musí dosáhnouti branek jedna strana, by byla vítězem?
2. Jména závodících?
3. Čas, kdy chcete závoditi? Nejlépe by bylo v neděli odpoledne. Dříve však než 22. dubna nemožno, ježto ještě pokračuje se ve vyjednávání se spolkem o zapůjčení místa.

4. Dáte nějakou cenu? Po případě, že by vaše strana uvolila se dáti

nějakou cenu, je ochotna naše strana dáti za cenu pravý nový anglický kopací míč — food ball — v ceně 10 zl.

5. Branky a tyče dodáme my; zároveň záhodno by bylo, aby se závodilo s našim míčem, ježto máme závodní. Bylo by též záhodným, kdyby Vaše strana nějak se lišila od naší! Naše strana bude opatřena triky a čapkami.

Toť vše, co chceme říci!

Přijmete-li zápas, udejte dobu, podpisy závodících, cenu.

V. K. rytíř Král z Dobré Vody.

Odpověď zněla:

Zápas všeobecně přijat. Závoditi budou: Pavlišta, Václ. Šašek, Ant. Pin-kava, Kvíz, Jar. Palma, Jos. Šimáček, Em. Hradec, Er. Veselý, Zd. Možný, B. Urban, Boh. Michálek, A. Volák, Leo Cibulka, Boh. Pour, Jar. Risspler. Náhradníci: Jos. Švejka, Ol. Švejka, Josef Pour.

Odpovědi na dotazy:

Všechny podmínky výše uvedené přijímáme.

Ad 1. Do výhry jedné strany budou se počítati 3 branky.

Ad 3. Co se týče doby, myslíme, že by bylo nejlépe závoditi dne 28. t. m. v sobotu odpoledne od půl třetí. Co se týče místa, bylo by nejlépe, abychom závodili na dětském cvičišti na Letné; zapůjčení místa spolkem ponecháváme Vašemu rozhodnutí.

Ad 4. Po případě, že bychom snad prohráli, uvolila se naše strana dáti čestnou cenu; jakou, o tom se ještě dnes rozhodneme.

Ad 5. Závoditi s Vaším míčem se uvolili všichni. Co se týče označení, budeme míti pásky červenobílé na rukou, které nám úplně dostačí.

Bližší bychom mohli vyjednatí ústně na Letné.

V Praze, dne 13. dubna 1894.

V zastoupení pp. kolegů znamenám se

Jaroslav Risspler, v. r.

17. dubna: Tělocvik byl zrušen, čímž také funkce cvičitele odpadá. Přistoupili Hingst a Urbánek st.

18. dubna: Cvičeno bylo na zkoušku s Malostranskou reálkou. Naše strana zmocnila se 2, Malostranští 1 branky. Přistoupil Hynek.

Branky, ne už mety.

Díky Královým zápiskům je možno zjistiti, že proti znění Klenkova překlada pravidel od jara 1894 nebylo už účelem hry „obhájení vlastní mety a dobytí mety nepřátelské“, nýbrž prohnání míče brankou. A i jinak tyto zápisky jsou jistě velmi poučné.

Footballová čeština 1894.

Výrazy pro kopanou se teprve tvořily. Většina z nich vydržela až po dnešní dny, jiné upadly v zapomenutí a čtou se dnes jen jako zajímavý doklad o úsilí vytvořiti české sportovní názvosloví.

Tak vedle slova „hráč“ vyskytuje se ještě slovo „kopáč“. Výraz „borec“ užívaný dnes pro sportovce všech druhů, bylo původně voleno pro útočníka (forwarda). Střednímu útočníku se říkalo „prostřední borec“. Tak čteme o něm větu: „Prostřední borec má vždy býti nejlepší běhoun a hráč“.

Křídům se v té době říkalo „krajní borci“.

Pro záložníky (half-backs) byl učiněn pokus se zavedením výrazu „krýči“, kdežto výraz „záložník“ by v té době určen pro obránce (backs).

Pomezní čára se roku 1894 jmenovala „mezna čára“, pokutový kop „kop na pokutu“, hra rukou „hra ručmo“, pravidlu se říkalo „zákon“, volnému kopu „svobodný kop“ atd.

V počátcích byla kopaná u nás hraná čili kopaná associační často zaměňována s rugby-kopanou, zejména ovšem u těch, kdož kopané nepřáli. Proto „Sportovní Obzor“ přinesl v červnu 1894 článek, v němž rozdíl mezi kopanou associační a rugby vysvětluje. Také tento článek je zajímavým dokladem tehdejších názorů na kopanou a sportovního českého slovníku:

„Hlavní rozdíl obou her spočívá v tom, že při Rugby se může běžeti s míčem v rukou, což obyčejně se také děje, kdežto při Associationu rukou nebo ramenem míče dotknouti jest zakázáno.

Tento rozdíl hry má také na hráče vliv. Rugby mohou lépe hráti lidé hřmotní a silní, kdežto Association mohou s dokonalým úspěchem hráti lidé lehčí. V prvním družstvu footballistů Windsorských, jež drží mnohé mistrovství, obnáší největší váha muže 68 kg, kdežto průměrná váha muže v celém družstvu neobnáší více než 65 kg.

Kopaná hraje se s míčem kulatým, majícím 27 palců (angl.) v objemu. Pole (hřiště) bývá 75 yardů široké a 110 yardů dlouhé.

„Pěšáci, jízda a dělostřelba“ při kopané.

Každé mužstvo pozůstává z pěti předáků, pěšáků, kteří tvoří řadu útočnou, ze tří středních, jízdy, která podporuje předáky v útoku, a zálohy v obraně, ze dvou mužů zálohy, dělostřelectva, a ze strážce branky.“

Toto vysvětlení bylo nutno. Přestože se totiž kopaná již tu a tam pěstovala, názory na její skutečnou podobu byly ještě velmi nepřesné. Také kopaná v našich krajích prodělávala teprve svůj vývoj a vývoj ten možno sledovati na dochovaných dokladech o tom, jak zněly první české překlady pravidel.

Pravidla pro sezónu 1894/95,

otištěná na jaře 1894 ve „Sportovním Obzoru“, odpovídala sice již více dnešním nežli Klenkova pravidla z roku 1892, ale lišila se od nich přece jen ještě v mnohých podrobnostech.

Neznala ještě brankového, ani pokutového území, ani značky pro pokutový kop (pro „desítku“). Místo toho všeho byly rovnoběžně s kratší stranou hřiště vedeny dvě rovnoběžky, jedna ve vzdálenosti šesti, druhá dvanácti yardů. Z té bližší, šestiyardové, prováděl se kop z branky, z té vzdálenější se prováděl pokutový kop („kop na pokutu“).

Vždyť International Board, výbor čtyř velkobritských svazů pro vydávání, výklad a případné změny pravidel, ustavený v roce 1882, vydal teprve v roce 1891 pravidlo o pokutovém kopu. Znělo ovšem jinak nežli to dnešní.

Pokutový kop — na požádání.

V roce 1894 znělo pravidlo pro pokutový kop v českém překladu takto:

„Když některý hráč úmyslně podrazí nebo zadrží soupeře, když úmyslně ručmo hraje v území 12 yardů od své brankové čáry, může rozhodčí k ž á d o s t i s t r a n y p o š k o z e n é p o v o l i t i j í v o l n ý k o p n a p o k u t u š t r a n ě d r u h é.

Takový volný kop z pokuty může se provést z libovolného místa, nejméně však 12 yardů od čáry brankové vzdáleného (čára pokutová) s těmito podmínkami: Všichni hráči, mimo toho, jež kop na pokutu vykoná, a brankáře soupeřů, jež od své brankové čáry nesmí se vzdáliti více jak 6 yardů, musí státi nejméně 6 yardů od míče.

Míč je ve hře, jakmile se doň kopne a goal, vykonaný z kopu na pokutu, platí plně. Kdo kop na pokutu vykonal, nesmí míč, když ho kopl, dále hráti, dokud jiný hráč jím nehrál.

Aby kop na pokutu se mohl provést, má se třeba i čas hry prodloužiti."

To rozhodnutí rozhodčího na žádost jedné strany nebylo stanoveno jen pro „kop na pokutu“, jak je to zřejmé z následujícího (14.) pravidla, kde se praví:

„Míč je ve hře, pokud se nestane rozhodnutí, když pro porušení zákona se činí dovolání u rozhodčího nebo dozorců mezi."

Odlíšné vyznačení hřiště, neznající ještě nynějšího brankového a pokutového území, prodělávalo právě v roce 1895 jednu zajímavou změnu. Byla v nich novinka:

dva polokruhy před brankovými tyčemi.

Před tím totiž bývala vedena místo těchto polokruhů rovnoběžně s brankovou a 12 yardovou čarou ještě čára šestiyardová a to rovněž přes celou šířku hřiště.

Tato šestiyardová čára byla místem, z něhož se prováděl výkop od branky, a to z místa, kudy míč do zámeží přelétl.

Teprve v roce 1895 bylo k pravidlu (či, jak se té doby u nás ještě říkalo: „zákonu“) číslo 7 přidáno:

„Namísto šestiyardové čáry, vedené rovnoběžně s čarou brankovou, mohou býti vedeny 2 polokruhy, jejichž středy jsou brankové tyče a to o poloměru šesti yardů.

Kde se tyto polokruhy stýkají, odtud se vykonává kop z branky."

Dříve mohla býti hřiště delší.

Největší však rozdíl mezi pravidly tehdejšími a pravidly pozdějšími byl hned na jejich začátku, kde bylo udáno, že „rozměry hřiště mají býti nejvýše 200, nejméně 100 yardů“ (dnes nejvýše 120, nejméně 90 metrů). Protože však již tehdy se připouštěla nejmenší šířka 50 yardů, mohlo býti zřízeno hřiště, které by proti dnešnímu bylo při malé šířce nepoměrně dlouhé. Již tehdy se ovšem doporučovala jako „nejpřiměřenější míra“ 120 × 80 yardů“ a nedostatek hracích ploch pak časem sám přispěl k tomu, že také angličtí autoři pravidel místa „met“ za brankou vynechali a tak zkrátily hřiště z původních 200 na dnešních 130 yardů.

Kopaná a školské úřady.

Z této polemické šarvátky je však nejzajímavější věta, která nám podává svědectví o poměru školy k novému fotbalovému sportu:

„Asociation jest ušlechtilý způsob hry fotbalové, který se u nás jediné hraje, který i ministerstvem školám je doporučen a který také zde mezi žáky malostranského a akademického gymnasia jaksi ex offio loni veřejně byl hrán.“

Skutečně také kopaná po počáteční nepřízni jednotlivých pánů profesorů byla alespoň vyššími školskými úřady přece jen uznána za vhodný sport pro mládež, i když, jak uvidíme, jen na přechodnou dobu. Byl to důsledek nedostižného u nás nařízení, jimž byl

výnos rakouského ministra vyučování barona Pavla Gautsche z roku 1891

o tělesné výchově na školách středních, která měla být reorganisována. Za tím účelem měly být i konány zvláštní středoškolské konference, jejichž účelem mělo být nalezení cest vedoucích k nápravě v zanedbávané dosud tělesné výchově středoškolských studentů.

Ministerstvo školství pro sport, páni ředitelé a profesori však proti.

Prof. Dr. J. Guth-Jarkovský vypravuje o tom ve svých pamětech, jak dobře miněný krok pokrokového ministra ztroskotával na malosti konservativních středoškolských vychovatelů mládeže. O takové konferenci, svolané za účelem zlepšení tělovýchovy na gymnasiu v Žitné ulici, dr. Guth-Jarkovský vypravuje:

„Starý ředitel Tieftrunk patrně nerad kousl do tohoto kyselého jablka. Osmělil jsem se tehdy navrhnouti, aby vojenské jízďárny byly za určitých podmínek a v určitých dobách přístupny i studentstvu ...

... Byla to smělost od takového červa, jakým byl mladý suplent ... můj návrh nedošel souhlasu ani v konferenci, kde páni kollegové jen mlčky a s útrpným úsměvem jej přijali a potom, když na vybídnutí ředitele Tieftrunka, kterému se nijak nechtělo tento návrh vzít do protokolu, návrh jsem pěkně sepsal a k protokolu připojil jako přílohu nic neznamající, dostal jsem po několika nedělích ten popsáný arch bez poznámky zpět.“

I když tato vzpomínka zaslužilého průkopníka olympijské myšlenky se týkala v první řadě sportu jezdeckého, je charakteristická pro vývoj všech sportů v našich krajích a tedy i pro vývoj naší kopané. A dobře osvětluje, proč přes prokrkový ministerský výnos z roku 1891 nastalo velké

pronásledování footballistů-středoškoláků,

skončivší ovšem podle známého přísloví o lahodnosti zakázaného ovoce na konec přece jen naprostým vítězstvím zakázaného sportu.

Hrdě. Po generace.

už 125 let

ČKF

AG

JAZYKOVÁ ŠKOLA

S PRÁVEM STÁTNÍ JAZYKOVÉ ZKOUŠKY
HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

AKADEMICKÉ GYMNÁZIUM

A

JAZYKOVÁ ŠKOLA S PRÁVEM STÁTNÍ JAZYKOVÉ ZKOUŠKY,

ŠKOLY HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

Štěpánská 22, 110 00 Praha 1 - Nové Město